

مروری بر مستندهای برگزیده «ویزون دورتل»

یک جشنواره ۴۵ ساله سوئسی در سینما حقیقت

ترجمه: ارغوان اشتری

تاریخچه: جشنواره بین المللی مستند ویزون دورتل هر سال در شهر نیون کشور سوئیس برگزار می شود. این جشنواره در سال ۱۹۶۹ با عنوان رسمی جشنواره بین المللی مستند نیون تأسیس شد و تا سال ۱۹۹۵ به همین عنوان در سرتاسر جهان شناخته می شد. جشنواره ویزون دورتل از همان پدو تأسیس مستندهای سوئیدی و آثار کشورهای را عرضه می کرد که دسترسی به آن ها ناممکن بود، مستندهایی که در بلوک شرق و کشورهای پشت پرده آهنگ ساخته می شد، اما این روزها آثار تمام جهان را به نمایش می گذارد. جشنواره بین المللی ویزون دورتل مدت یک هفته از هفدهم تا بیست و هفتم آوریل برگزار می شود. بنیان گذار جشنواره موریتز دو هادلن و همسرش اریکاوند هم گن بودند. موریتز بعدها مدیر جشنواره های بین المللی لوکارنو، جشنواره بین المللی برلین، جشنواره بین المللی ونیز و جشنواره نیو مونترال شد که این جشنواره آخری عمر کوتاهی داشت. موریتز از انگیزه تأسیس جشنواره ویزون دورتل می گوید: «در آن دوران انگیزه ما به شدت سیاسی بود. همگی ما به مستند اعتقاد داشتیم. فکر می کردیم که فیلم های مستند می تواند جامعه های را که در آن زندگی می کنیم تغییر بدهد. دوره های آن بود که تلویزیون همه چیز را تحت کنترل خودش گرفته باشد... موریتز دو هادلن تا سال ۱۹۷۹ مدیر جشنواره بود و از زمانی که همسرش اریکا مدیریت جشنواره را به عهده گرفت. سال ۱۹۸۰ تا ۱۹۹۳ معاون او بود. اریکا در دوران جنگ سرد و سال های نخست برپایی جشنواره با مدیران سینمایی کشورهای اروپای شرقی و روسیه در ارتباط و مذاکره بود و با مستندسازی چون رومین کاربن، هنری استورک، باسیل رایت، یورس ایونس همکاری می کرد. جشنواره نیون الگویی برای جشنواره هایی شد که بعدها تأسیس شدند مانند جشنواره های مونپئخ و آمستردام.

نجات موزه های جهانی از دست هیتلر

علی افتخاری: مستند فرانسوی «مردی که لوور را نجات داد» یکی از فیلم هایی است که در بخش نمایش های ویژه هشتمین جشنواره بین المللی سینما حقیقت روی پرده می رود.

این فیلم با نام اصلی «نامی اما ناشناس» (Illustréet Inconnu) درباره کارکنان موزه لوور است که در جنگ جهانی دوم آثار هنری با ارزش را از دست نیروهای متجاوز نازی نجات دادند. تدیس «فرویدتیه میلو»، تابلو «مونا لیزا» و تندیس «پیروزی بالدار ساموترا» از جمله شاهکارهای هنری بودند که ممکن بود به دست نیروهای هیتلر بیفتند. ژاک ژوزار (۱۹۶۷-۱۸۹۵) قهرمان گمنام مستند «مردی که لوور را نجات داد» است. وقتی نیروهای آلمانی به فرانسه حمله کردند، معاون موزه لوور بود.

ژان-پییر دوویلر و بی-یر پوشار کارگردانان مستند «مردی که لوور را نجات داد» با تلفیق تصاویر آرشیوی و انیمیشن استفاده از متیو اماریک بازنگر فرانسوی به عنوان راوی، داستان یک عملیات کاملاً محرمانه را بیان می کنند که ۱۰ روز پیش از آغاز جنگ جهانی دوم شروع شد: ژوزار به کمک صدها نفر کارکنان وفادار از سراسر فرانسه، بی آن که از سوی دولت فرانسه دستور دریافت کرده باشد، به ابتکار خود تمام گنجینه های هنری موزه را پنهان کرد. انگار به او الهام شده بود که قرار است در آینده اتفاقات بدی بیفتد.

گروه ژوزار آثار هنری را در قصرها و صومعه هایی در مرکز و جنوب فرانسه پنهان کردند. آن ها به ترتیب اهمیت فهرست واز موزه خارج شدند. برای مستند «مردی که لوور را نجات داد» آثار هنری در ۱۸۶۲ صندوق چوبی قرار گرفتند و از طریق ۲۰۲ وسیله شامل اتومبیل شخصی، تاکسی، کامیون و آمبولانس به محل اختفای خود منتقل شدند. تندیس «پیروزی بالدار ساموترا» آخرین شاهکاری بود که از لوور خارج شد. عملیات خروج آثار هنری از لوور در روز حمله نازی ها به لهستان و آغاز جنگ جهانی دوم به پایان رسید. در دوران اشغال فرانسه توسط نیروهای نازی، ژوزار کاملاً مراقب بود که آثار هنری به دست آلمانی ها نیفتد. او در این مأموریت شجاعانه با کسی متحد بود که کمتر کسی فکرش را می کرد: مردی که هیتلر به او اعتماد کرده بود و از او خواسته بود تمام آثار هنری مهم فرانسه را جمع کند، کنت فرانس وولف-مترنیش، امسا و انگار علاقه ای به انجام این مأموریت نداشت و برابر با دفتر خاطرات ژوزار وقتی دید لوور خالی است خیالش راحت شد.

بعد از «دی دی» و آزادی پاریس، مجموعه آثار هنری به تدریج به جای خود بازگشتند. هیچ یک از آن ها آسیب ندیده بود. وقتی در اروا صلح برقرار شد، یکی از اولین حرکت های ژوزار این بود که از شمارل دو گل خواست به مترنیش نشان لژیون دونور بدهد.

مستند «مردی که لوور را نجات داد» از یک فصل مهم تاریخ می گوید و این کار را با کنار هم قرار دادن مصاحبه های مختلف با تصاویر آرشیوی نادر انجام می دهد که با «نریش» پوپا و ساکنس های انیمیشن از قهرمانان داستان همراه است. فرانسوی ها پیش از بخش مستند «مردی که لوور را نجات داد» از شبکه سه این کشور خیلی ژوزار را نمی شناختند، اما بعد از آن همه چیز عوض شد.

پی-یر پوشار یکی از کارگردانان مستند «مردی که لوور را نجات داد» خبرنگار ارشد شبکه تلویزیونی کانال پلس است. او شش سال پیش شیفته داستان باورنکردنی ژاک ژوزار شد و شروع به تحقیق درباره آن کرد. پوشار تردیدی نداشت که این داستان در نهایت باید در قالب یک فیلم روایت شود. ژان-پییر دوویلر یک مستندساز برنده جایزه است. او کارگردان فیلم مستند «عشق وجود دارد» درباره مورس پیالا کارگردان فقید فرانسوی است که در جشنواره کن به نمایش درآمد. مستند «A la vie à la mort» به کارگردانی دوویلر منبع الهام فیلم کمدی فرانسوی بسیار محبوب «تسخیرناپذیر» ساخته اریک تولدانو و اولیویه تاکاش بود.

مه
کارگردان: نیکول فوکل
محصول ۲۰۱۴ آلمان و سوئیس
مدت: ۶۰ دقیقه

موضوع: ایستگاهی در مه غلیظ، ردهایی که در مه سفید ناپدید می شوند. در میان مه ردهایی پدیدار می شود و رد بویی را در این مه می گیرد. سپس هیاهو، روشنایی و سکوت می شود. مستند مه متکی بر مه و تنهایی است و برای فضا سازی از باد و حیوانات و طبیعت بهره می گیرد.

نیکول فوکل متولد ۱۹۸۳ در سوئیس است. او ابتدا به عنوان خبرنگار و گزار شگر با رادیو و تلویزیون همکاری می کرد. نیکول دانش آموخته رشته روزنامه نگاری است اما در سال ۲۰۱۰ شروع به تحصیل در رشته مستندسازی در آکادمی سینمایی یادن-تومبرگ کرد.

طنین ها
کارگردان: آلین سوتر و سلین کاریدروآ
محصول ۲۰۱۴ سوئیس
مدت: ۵۰ دقیقه

موضوع: مستند طنین ها روی تنوع، صدا و آهنگ یکی از چهار زبان اصلی کشور سوئیس «رومانش» تحقیق می کند. رومانش که زبان اقلیتی در سوئیس است، به نظر می آید در دوران جهانی شدن مقدر شده که از رواج بیفتد. هر چند برای قهرمانان این مستند شاعرانه، زبان سمبل هویت، تعلقات و مقاومت آن هاست.

قانون متئو
کارگردان: مارک اشمیت
محصول ۲۰۱۲ هلند
مدت: ۷۰ دقیقه

موضوع: متئو که به بیماری اوتیسم مبتلاست، تلاش می کند به مشکلات اطرافش نظم بدهد. دنیای او خانه او است. جایی که آرامش و هماهنگی را پیدا می کند، اما زمانی که متئو تلاش می کند با دنیای خارج در تماس باشد، مواجهه ای پر دردم دارد. دوست دوران کودکی فیلمساز نقش متئو را با بی تفاوتی حتی در اوج پیامد موقعیت بازی می کند. مارک اشمیت متولد ۱۹۷۰. او فیلمسازی مستقل و صداگذار فیلم های مستند است. او دانش آموخته رشته سینما و روزنامه نگاری است که ابتدا صداگذاری فیلم ها را بر عهده داشت اما کم کم به مستندسازی روی آورد.

زمستان عشیری
کارگردان: مانوئل فون اشتورلر
محصول ۲۰۱۲ سوئیس
مدت: ۹۰ دقیقه

موضوع: پاسکال و کارول همراه سه الاغ و چهار سگ ۸۰۰ گوسفند را به مسافت ۶۰۰ کیلومتر در جاده های اصلی و برفی به سلامت عبور می دهند. موقعیت سختی است اما برای این دو شبان و تماشاگران (مستند) یک ماجراجویی مدرن و جالب خواهد بود.

مانوئل فون اشتورلر متولد ۱۹۶۸ در شهر لوزان سوئیس است، اما ملیتی فرانسوی دارد. اشتورلر دانش آموخته رشته موسیقی است و تجربه آهنگسازی و اجراهای زنده دارد. او از سال ۲۰۰۸ مستندسازی را آغاز کرده است.

جنگل
کارگردان: سینیشا دراگین
محصول مشترک ۲۰۱۴ رومانی و صربستان
مدت: ۷۲ دقیقه

موضوع: رئیس جمهور یوگسلاوی یوسپ تیتو برای نخستین مرتبه از کشور رومانی دیدار می کند. قامت رومانیایی به پاس دوستی تازه میان دو کشور سوسیالیست، نقاشی از هنرمند محلی به نام یون اندرسکوبه تیتو هدیه می دهند. سال بعد این نقاشی که با یک داستان جاسوسی عجین شده پرده از رازی مخفی برمی دارد که پایه های کشورهای رومانی و یوگسلاوی را می لرزاند.

سینیشا دراگین دانش آموخته آکادمی سینما و تلویزیون از شهر بخارست است. او ابتدا برای خبرگزاری رویترز فیلمبرداری می کرد. دراگین که به خاطر حرفه اش با ماجراهایی واقعی زیاد روبرو می شد به مستندسازی روی آورد. در آگین یکی از مستندسازی است که جایزه ریز و درشتی را کسب کرده است.

۱۹۷۳
کارگردان: استفان ایوانچیچ
محصول ۲۰۱۴ صربستان
مدت: ۳۳ دقیقه

موضوع: صحنه های از زندگی روزمره در کرانه رود دانوب در صربستان: برای مردانی که با قایق هایشان در بندر گاه پهلوس گرفته اند، به نظر نمی آید هیچ اتفاقی بیفتد تا این که مردی ساده و بی تکلف بحث هایی درباره اقتصاد، ترانه های قدیمی دوران جوانیشان که در سال های ۱۹۷۰ باب روز بود، مطرح می کند. ۱۹۷۴ مستندی ناظر و منطقی درباره جامعه ای است که عقب مانده است.

استفان ایوانچیچ متولد ۱۹۸۵ از کشور یوگسلاوی است. او از سال ۱۹۹۱ تا ۲۰۰۹ در اسپانیا زندگی کرد و در آنجا رشته مهندسی مدرک گرفت. سپس در شهر بلگراد در دانشگاه هنرهای دراماتیک در رشته کارگردانی تحصیل کرد. او برای مجلات نقد فیلم می نوشت و در نگارش کتاب سینمایی همکاری کرد. استفان تجربه همکاری در جشنواره های سینمایی به عنوان برنامه ریز هم دارد. فیلم کوتاه خورشیدیها تابستان استفان در جشنواره های بی شماری شرکت کرد.

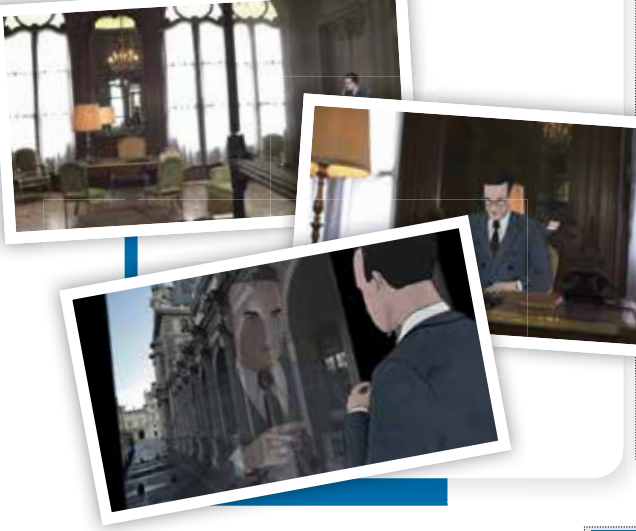
چین، دوست دارم
کارگردان: لیو بیلین
محصول ۲۰۱۴ چین
مدت: ۴۰ دقیقه

موضوع: روز هشتم اوت ۱۹۶۶، مائو انقلاب فرهنگی ضد سرزمین را به هدف رهبری طبقه کارگر چین به سوی نهایت آزادی، پایه گذاری کرده. اما پس از آن هیچ چیزی براساس آن برنامه ریزی پیش نرفت... لیو بیلین در این مستند تند و تیز درباره آخرین بلوف رهبر بزرگ مائو، به نظر به پرداز سینما «بزاودر ایزو» وفادار می ماند.

تو و من
کارگردان: ناتالیا کابران و اوریول استرادا
محصول: ۲۰۱۴ جمهوری دومینیکن
مدت: ۸۶ دقیقه

موضوع: بیوه مسن، ثروتمند و سفید پوست همراه پیشخدمت جوان و سیاه پوست خود به نام آریدا در مرکز شهر سانتو دومینگو در خانه ای پر از آریکیده های زیبا زندگی می کند. آریدا خانه را تمیزی می کند، آشپزی می کند و خانم خانه مشغول باغبانی است. زمانی که هر دو از کارهایشان فارغ می شوند، باهم از شایعه هایی که رواج پیدا کرده حرف می زنند، اما گاهی از اوقات خوب نیست. خانم از دنده چپ از خواب بیدار می شود و آریدا را یادانقتاد می گیرد و تحقیرش می کند. کارگردانان مستند ناتالیا کابران و اوریول استرادا هر دو دانش آموخته مدرسه بین المللی سینما و تلویزیون سن آنتونیو دو لس بانوس در کوبا هستند و تو و من نخستین تجربه آن ها در ساخت مستند بلند است.

مستند ورزشی
هفت مرد در سنین مختلف
مستندهای ورزشی یا Doxport عنوان یکی از بخش های بین المللی هشتمین دوره جشنواره سینما حقیقت است که در این بخش در روز اول و دوم جشنواره سه فیلم به نمایش در خواهد آمد. روز اول: فیلم «هفت مرد در سنین مختلف» ساخته اسلاو میرویتیک از لهستان است که شخصیت های اصلی این فیلم، مردانی هستند که به آموزش بوکسوری می پردازند و «اسطوره خواهی شد» ساخته مارتین کوژالکا از لهستان است. فیلم درباره تیم ملی فوتبال لهستان در بوردو ۲۰۱۲ است که در جدول رده بندی فیفا مقام پایینی بر خوردار است. «دامی پن پرکوز» مری لهستانی تبار فرانسوی مسئولیت سنگینی بر دوش دارد. روز دوم: «اسطوره خواهی شد» مستندی درباره این مری فوتبال است. این فیلم مستند در جشنواره های فیلم ساو پولو و برزیل و الجزیره قطر حضور داشته است. روز دوم فیلم سه دقیقه ساخته آلوارو توره یاس از اسپانیا به نمایش در می آید. این فیلم، مستندی درباره «آنتونیو فرناندز» مری بوکس اسپانیایی است.

مستند استوتی
ساختن ارابه فرعون
در هشتمین دوره جشنواره بین المللی سینما حقیقت، آثار منتخب نخستین دوره جشنواره فیلم های مستند مردم شناسی خاورمیانه، آسیای مرکزی و خاور دور استوتی (EASA) به نمایش در می آید. در اولین روز سه فیلم در این بخش به نمایش در می آید. «سالمون ها را به خانه سوق بده» به کارگردانی ویل دولیتل با مدت زمان ۶۶ دقیقه، محصول ۲۰۱۲ امریکاست. این فیلم نگاهی زیبایی شناسانه به رقص ماهی قزل آلا در اقیانوس دارد. «ساختن ارابه فرعون» به کارگردانی مارتین اوکالینز با مدت زمان ۵۲ دقیقه محصول امریکاست و تاریخ جذاب و دیدنی ۳۶۰۰ ساله معابد مصر موضوعی است که در این مستند روایت می شود. «گل های کوه زیتون» با کارگردانی هیلکاپیکوف و مدت زمان ۷۰ دقیقه، محصول ۲۰۱۳ کشور استونی است. این مستند مشکلات مردم برای گذر از مرز فلسطین اشغالی را روایت می کند، مشکلاتی که حتی برای غیر مسلمانان نیز وجود دارد.

در قلب شرق
۵ دوربین شکسته
کاری فوق العاده از کنار هم قرار گرفتن سینما و فعالیت سیاسی در این فیلم دیده می شود. فیلم «۵ دوربین شکسته» فیلمی عمیقاً شخصی درباره مقاومت غیرخوشنوا آمیز در بیل این است. روستایی در کرانه غربی که توسط نیروهای صهیونیستی تهدید می شود. عماد برنات یکی از کارگردانان این فیلم عکاس و فیلمبردار مستقل فلسطینی است. او در شبکه تلویزیونی الجزیره و در خبرگزاری رویترز فعالیت کرده است. بیل این عشق من، فرزندان فلسطین، باز بسته و جریان قطع شده از دیگر آثار او هستند.